

Ympäristöministeriö
kirjaamo(at)ym.fi

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö 20.6.2017, YM14/400/2017

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoa koskevia jätelain säännöksiä pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti siten, että kunnille säädetty vastuu rajattaisiin pääosin vain asumisessa syntyvään jätteeseen alueelliset erityispiirteet huomioiden. Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto sekä maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen vastaanotto ja käsittely säilyisivät kunnan vastuulla nykyiseen tapaan.

Kunnan toissijaisten jätehuoltopalvelujen järjestämiselle säädettyjä edellytyksiä täsmennettäisiin nykyisestä. Luonnoksen mukaan kunnan jätehuoltopalveluihin liittyviä kirjanpitovelvoitteita sekä niihin liittyvää jätteen kuljettajan tiedonantovelvollisuutta ehdotetaan luonnoksessa täsmennettäväksi läpinäkyvyyden varmistamiseksi ja tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti ehdotetaan luonnoksessa säädettyä rangaistavaksi teoksi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista poiketen, että jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava markkinaehtoista toimintaa rajoittava ulosmyynnin osuus olisi pysyvästi 10 prosenttia.

Lapin ELY-keskuksen lausunto

Lappi on harvaanasuttu maakunta, minkä johdosta toimivan ja kattavan jätehuollon järjestäminen alueella on ollut haasteellista. Lapin ELY-keskus onkin huolissaan esitysluonnoksessa esitettyjen muutosten vaikutuksesta erityisesti Lapin alueen jätehuollon toimivuuteen sekä jätehuoltopalveluiden saatavuuteen. Esitysluonnoksen jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

Esitysluonnoksen tavoitteena on edistää kilpailua varmistaen samalla toimiva yhdyskuntajätehuolto (kappale 3.1). Tavoitteenasettelusta puuttuu jätehierarkian toteutumisen edistäminen ja tavoitteet ympäristön- ja terveydensuojelussa.

Esityksen vaikutusten arviointi

Vastuun rajauksesta ja hankintalainsäädännön muutoksesta teetetyt ja tehdyt vaikutusten arvioinnit eivät ole osoittaneet riittäviä perusteita esitysluonnoksessa esitetyle kokonaisuudelle. Vaikutusten arvioinnissa on jätetty huomioimatta mm. se, miten biohajoavan

4.8.2017

jätteen kaatopaikkakielto tulee mahdollisesti vaikuttamaan kuntien mahdollisuuksiin tarjota toissijaista jätehuoltopalvelua aluehallintovirastojen myöntämien määräaikaisten poikkeuslupien päätyttyä.

Kuntavastuun rajaamisen myötä tarve markkinaehtoisille palveluille kasvaa, mutta samanaikaisesti jätelaitosten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin rajataan markkinaehtoisien ulosmyynnin tiukalla rajalla. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan toisin kuin vaikutusten arvioinnissa annetaan ymmärtää, toissijaista jätehuoltopalvelua ei voida kilpailuttaa. Jätteen haltijan toissijaisen jätehuoltopalvelun oikeuden suhdetta hankintalain kilpailuttamisvelvollisuuteen ei ole huomioitu vaikutusten arvioinnissa.

ELY-keskuksen mielestä arvioinnin keskeiseksi kysymykseksi tulisi nostaa luonnoksessa esitettyjen toimien mahdolliset haitalliset vaikutukset jätehuollon järjestämiseen ja toimivuuteen. Kuntavastuun supistaminen yhdessä markkinaehtoisien toiminnan tarpeettoman tiukan rajaamisen kanssa voi johtaa monimutkaiseen ja hankalaan säädöskierteeseen, jossa rajauksesta johtuvia haittoja yritetään torjua lisäsäädöksillä. Samanaikaisesti pääministeri Sipilän hallituksen yleisenä tavoitteena on lainsäädännön keventäminen ja yksinkertaistaminen. Jätehuollon kannalta yksinkertaisin ja toimivin ratkaisu olisi säilyttää kunnan vastuu ennallaan ja pitäytyä hankintadirektiivin (2014/24/EU) sallimissa ulosmyyntirajoissa.

Esitysluonnoksessa palvelujen hintojen vaikutusten arvioinnin yhteydessä on todettu pienempien ja taajamien ulkopuolisten asiakkaiden kustannusten mahdollisesti nousevan. Nämä vaikutukset kohdistuvat erityisesti Lapin alueella kuntalaisiin. Olennaista olisikin tarkastella myös kuntalaisten jätemaksuja. Jätelaitokset ovat arvioineet, että kuntavastuun rajauksesta ja markkinaehtoisien toiminnan rajauksesta voi aiheutua jopa useiden kymmenien prosenttien korotuspaineita kuntalaisten jätemaksuihin.

Elinkeinoelämälle tarjottavien kunnan palvelujen supistumisen on arvioitu aiheuttavan riskin jätteen kulkeutumisesta epäasianmukaiseen käsittelyyn alueilla, joilla yksityistä palveluntarjontaa ei ole helposti saatavilla. Nämä riskit ovat todellisia erityisesti Lapin alueella, missä yksityisiä palveluntarjoajia on suhteellisen vähän. Lapin alueella lainvastaisen ja epäasianmukaisen jätteiden käsittelyn aiheuttamat ympäristö- ja terveysriskit ovat jo olemassa. Uhka niiden lisääntymisestä esitetyn muutoksen myötä on todellinen.

Vaikutusten arvioinnissa tunnistetut haitalliset vaikutukset haja-asutusalueiden jätehuollon palvelujen saatavuuteen ja kilpailun vähentymiseen ovat omiaan heikentämään haja-asutusalueilla toimivien jätteen tuottajien asemaa. Vaikutusten arvioinnissa on kuitenkin yritysvaikutusten osalta arvioitu vaikutuksia vain jätealan yritystoimintaan. Jätealan toimijoiden ohella vaikutusten arvioinnin tarkastelussa tulisi kiinnittää huomiota jätehuoltopalveluja tarvitsevien jätettä tuottavien yritysten asemaan alueelliset erot huomioiden.

Yhdyskuntajätehuollon vastuunrajausta koskeva muutos

Kunnan velvollisuudeksi jätelaissa säädetty järjestämisvastuu muodostaa yhdyskuntajätehuollon perustan, jolla turvataan asianmukainen jätehuolto koko maassa kaikissa olosuhteissa ja varmistetaan jätelain tarkoituksen toteutuminen. Yksinoikeuden sijaan kunnan jätehuoltovastuussa on kyse kunnalle kohdistetusta lakisääteisestä velvollisuudesta ja järjestämisvastuusta.

4.8.2017

Lapin ELY-keskuksen mielestä jätelain 32 §:n kuntavastuun rajaaminen ei välttämättä ole hyvä muutos jätehuollon sääntely-ympäristön ennakoitavuuden kannalta. Kunnat ovat investoineet lakisääteisen velvollisuutensa hoitamiseen valtion ohjaamana ja lainsäädännön edellyttämällä tavalla. On oleellista, että myös kunnille taataan luottamuksensuojaa lakisääteisen velvoitteensa osalta. Nyt esitetty rajausta olisi jo kolmas kunnan lakisääteiseen jätehuollon järjestämisvastuuseen suoraan kohdistuva muutos kuluneen kymmenen vuoden aikajänteellä. Lisäksi kunnan vastuuta on kaventanut tuottajavastuun kehittyminen. Ennakoimaton sääntely-ympäristö vaikeuttaa kuntien jätehuollon kehittämistä ja on omiaan jarruttamaan alalle ominaista kuntavetoista innovaatiokehitystä. Tällä hetkellä biojätteiden käsittelyn kehittäminen on Lapissa jätehuollon merkittävin kehittämiskohde. Esitetyt muutokset heikentävät yhteishankkeen toteuttamisen edellytyksiä.

Lapin ELY-keskus haluaa kiinnittää huomiota myös kunnan toiminnan ulkopuolelle jäävien sosiaali- ja terveyspalveluiden jätehuoltopalveluiden saatavuuteen ja siihen liittyviin epävarmuustekijöihin. Sote- ja maakuntahallinnon uudistuksen vaikutus kokonaisuudessa on merkittävä kunnilta maakuntiin siirtyvien sosiaali- ja terveyspalveluiden jäädessä jatkossa kuntavastuun rajauksen myötä jätelain 32 §:n soveltamisalan ulkopuolelle. Maakuntien jätehuollon järjestämiseen tuleekin kiinnittää sote- ja maakuntahallinnon uudistuksen yhteydessä huomiota.

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua määrittävän 33 §:n mukaan "Kunnan on oltava selvillä jätehuollon palvelutarjonnasta siinä laajuudessa kuin on välttämätöntä kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun tarpeen arvioimiseksi. Kunnan on huolehdittava arviointia koskevasta riittävästä tiedottamisesta toissijaista jätehuoltopalvelua käyttäville tai pyytäville toimijoille."

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan on kuitenkin mahdollista, ettei tietoa kaikista tarjolla olevista lähialueiden kierrätyspalveluista ole välttämättä kovinkaan helposti löydettävissä. Toisaalta kunta asettuu tässä tilanteessa jonkin verran jääviin asemaan (toisaalta omien jätehuoltopalveluiden tarjoajana ja toisaalta muiden tarjoamien jätehuoltopalvelujen riittävyyden arvioijana).

Lapin ELY-keskuksen toiveena onkin, että käynnistyneellä valtakunnallisen jätesuunnitelman tarkistuskierröksellä saataisiin valtakunnallisesti luotua ajantasainen, helposti löydettävä ja tarkkuudeltaan riittävä tietopankki toimivista jätteenkäsittelylaitoksista ja niiden tarjoamista jättejaekohtaisista kierrätys- ja käsittelypalveluista. Tämä edesauttaisi kiertotalouden kehittymistä, isomman toimijajoukon voidessa konkreettisesti – joko koko valtakuntaa tai pienempiä toiminta-alueita tarkastellen – havaita millaisten jätehuoltopalveluiden luomiseen on akuuttia tarvetta.

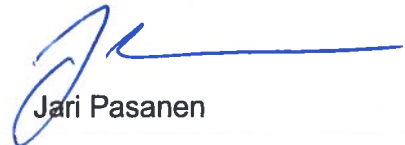
Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

Esitysluonnoksessa esitetään jätelakiin lisättäväksi uusi säännös, jossa säädettäisiin kunnan jätehuollon toimialalla toimiville sidosyksiköille oma sidosyksikkösäännös hankintalaista poiketen. Jätehuollon sidosyksiköille esitetään säädettäväksi ulosmyyntirajaksi pyssyvä 10 prosentin raja ilman hankintalaissa säädettyä 500 000 euron euromääräistä rajaa.

4.8.2017

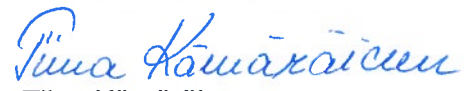
Lapin ELY-keskus pitää myönteisenä jätehuollon omasta ulosmyyntirajasta säätämistä hankintalaista poiketen. Hankintalaista poikkeava ulosmyyntiraja on tarpeellinen jätehuollon toimivuuden turvaamiseksi koko maassa, myös harvaan asutuilla alueilla. Lapin ELY-keskuksen mielestä esitetty 10 prosentin pysyvä ulosmyyntiraja ei välttämättä kuitenkaan ole jätehuollon toimialalla riittävä, kun huomioidaan jätehuoltopalveluiden saatavuuden turvaamisen tavoite koko maassa. Lapin ELY-keskuksen mielestä jätehuollon sidosyksiköille voitaisiin säätää hankintadirektiivin mukaisesti ylärajaksi 20 prosentin ulosmyynti.

Johtajan sijainen
Yksikön päällikkö

Jari Pasanen

Ylitarkastaja

Tiina Kämäräinen